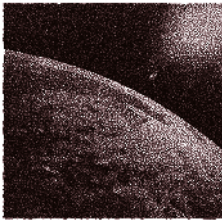

DAGG PÅ STJÄRNAN

Sándor Kányádi
Dagg på stjärnan

DIKTER

BRÄNDA BÖCKER FÖRLAG

STOCKHOLM 2007

SÁNDOR KÁNYÁDI
DAGG PÅ STJÄRNAN

Dikter i urval, översatta från ungerska
första utgåvan, första tusendet
Formgivning och sättning: Björn Edlund
Tryck: CO-Print Professional, i EU
satt med Century Schoolbook av Morris Fuller Benton

ISBN 3-91-976382-2-6
ISBN 978-91-976382-2-7

©Brända Böcker Förlag 2007

Förord

Sándor Kányádi, född 1929, växte upp i en ungersk småbrukarfamilj i byn Galambfalva i Transsylvanien i nuvarande Rumänien. Han studerade filologi i Kolozsvár (Cluj-Napoca), där han är bosatt sedan 1950-talet, hela tiden med hustrun Magda. Han är poet, översättare från bland annat tyska, yiddish och rumänska, och har varit redaktör för flera litterära tidskrifter för vuxna och barn. Kányádi har publicerat cirka 600 dikter i ett dussin utgåvor i Ungern och Rumänien, på 1980-talet huvudsakligen i Ungern efter att han hamnat i politisk kyla. Kányádi är välkänd i många skolor, där han reciterar egna dikter och ungerska klassiker, alltid utantill. Dikter av Kányádi har översatts till åtta språk. Han har fått uppåt 20 priser och utmärkelser, bland dem Rumänska

Författarförbundets Poesipris 1971 och 1978, Kossuthpriset i Ungern 1993, Herderpriset i Österrike 1994, Central European Time Millennium Prize 2000, Fosterlandpriset i Ungern 2005. Han växlar numera sin tid mellan Budapest, Kolozsvár, och Hargita i Karpaterna.

Dikter av Sándor Kányádi har under 1970-2000 översatts/tolkats till svenska av Géza Thinsz, Béla Jávorszky och Ferenc Mervel, och publicerats i litterära tidskrifter, ofta i Horisont. På senare år har Susanna Fahlström översatt flera dikter och Eva Klein har gjort den centrala långa dikten Allhelgonadag i Wien (publicerad i Svenska Dagbladet). Dessa översättare har ungerska som modersmål och de dikter de valt är i originalet nästan uteslutande skrivna på fri vers, enstaka på blandad fri och bunden vers. Tolkningarna finns med i denna bok. Några av Fahlströms och mina/Vánkys tolkningar har nyligen publicerats i tidskrifterna Ariel och Post Scriptum.

Farkas Vánky, som liksom Kányádi är ungrare från Transsylvanien, har drivit en önskan att publicera ett större urval av Kányádis dikter på svenska. Vánky och undertecknad har därvid samarbetat under ett par år med ambitionen att tolka till svenska i första hand dikter gjorda på bunden vers, men även en del andra, bedömda som centrala och representativa. Urvalet av dessa över etthundra dikter är alltså Vánkys, förutom en samling haikudikter, de s.k. nageldikterna, som är mitt tillägg till urvalet. Vår arbetsfördelning har varit strikt: råöversättningen och kontrollen av innehållet är Vánkys, den svenska formen är min. Jag har strävat efter en bunden rytm där sådan finns i originalet, och rim/assonans där sådana finns. För att kunna ligga nära originaltexten och dess stämning har jag alltså tillåtit mig att skriva assonan-ser, som är mycket vanligt i ungersk men ovanligt i svensk

dikt. Jag har strävat efter talspråkets eller det okomplicerade skriftspråkets syntax.

Denna bok innehåller alltså nästan allt vad som översatts till svenska och det framgår genom initialerna vilka dikter som är tolkade av Géza Thinsz (GT), Béla Jávorszky (BJ), Ferenc Mervel (FM), Susanna Fahlström (SF) och Eva Klein (EK). Övriga alltså från Farkas Vánky och undertecknad (FV&OB).

Kányádi började i slutet av 1960-talet skriva sina dikter utan skiljetecken, och allt oftare också utan versaler. Vi har följt originalen förutom på någon enstaka plats, där ett tecken satts in för att undvika en missuppfattning.

Dikterna har delats in i fjorton kategorier, det är självklart ingen strikt uppdelning. Inom varje område står dikterna i ungefärlig kronologisk ordning enligt de årtal som anges i den ungerska samlingsvolymen *Valaki jár a fák hegyén* (Magyar Könyvklub, Budapest, 2000).

Zoltán Veress, själv transsylvansk poet och sen länge bosatt i Stockholm, har skrivit en essä om Kányádi, den kan läsas efter dikterna, i Susanna Fahlströms översättning.

Jag vill tacka László Sall för mycket hjälp, framför allt i kontakterna med författaren.

Ove Berglund
tolkare och utgivare

Diktaturen

MÅSDANS

Måsar dansar, valsen går där
över vattnet,
och på eget sätt har gamla
havet glatt sig,

skapat lustfyllt då och då en
löddervagga,
där de graciösa vita måsar
bjudits landa.

Denna självupptagna lek är
skön, jag tänkte
att som mås vore jag gärna
med och lekte.

Härligt är att sväva mellan
jord och himmel,
dansa lätt i bris, gå ner och
upp med vinden.

Glatt förtrollad åsåg jag med
stort intresse
existensens ständigt nya
små finesser.

Plötsligt stod det klart vad som var
själva vitsen:
den att varje mås vill ha den
största fisken.

Egoismen gjorde mig nog
ej förvånad,
men när storm och vågor kom blev
jag bekymrad.

Såg då alla måsar fly till
nya platser,
mätta, grälände om rum på
fartygsmaster.

När horisonten laddat upp som
i ett segel
fanns ej kvar i vind en enda
trotsig fågel.

(FV&OB)

*Not: Dikten skrevs före oktober 1956 och var
publicerad i en antologi med titeln Kommunismens
dikter eller liknande, men den sågs sedan som
pamflett på Budapests väggar efter att 56-upproret
slagits ned. Den inleder därför här sektionen
Diktaturen.*

PANTOMIM

Till fascismens överlevande offer

Mannen stiger in i hallen,
låser dörren med en nyckel,
går knappt två steg:

Knack, knack, knack.

”Det knackade väl?”
Vänder sig. Tittar ut.
Det finns ingen där.
”Hallucinerar jag?”
Stänger utkiksluckan.
Skakar på huvudet.

Knack, knack, knack.

Som förut.
Vänder sig. Tittar ut.
Finns ingen utanför.
Kliver ut.

”Vem är det,
ett spöke?”

Trapphuset är tomt.
Det ekar.
Spöklikt.
Ingen, ingen alls.
bara en katt som jamar.

Går in och vrider om nyckeln,
börjar klä av sig, nynnande.
”Du får komma då jag kallar,
dina stövlar får ej klacka.”

Klack, klack, klack.

”Vad är det?
Vem är det?”
Tittar ut.
Så börjar det igen.

Trapphuset tomt.
Det ekar.
Spöklikt.
Ingen, ingen alls.
Bara en katt som jamar,
bortdöende eko: schas!

Schas! Schas! Schas!

Likblek.

”Vad är på tok?

minnen...

hjärtat...

Ty mitt hjärta är förtorkat,
torrt som höstens torra gräs...”

Rycker på axlarna

Fortsätter att klä av sig.

Så åter igen:

Klack, klack, klack.

Stannar upp, stel.

Rocken är halvvägs av,

halsduken är kvar.

Klack, klack, klack.

Beslutsamt:

”det som sker, det sker!”

rusar mot dörren, men

kikar bara ut.

Hjärtat i halsgropen, dämpade andetag,

trycker ned handtaget,

spänner bröstet mot dunklet,

som en hotad i en film.

Ingen finns därute.

Trapphuset är tomt.

Det ekar.
Spöklikt.
”Dundrande marschmusik, kommandon,
taggtråd – barack.”

Står som ett kors,
händerna mot dörrkarmarna,
därefter som en fånge
med uppsträckta armar,
knäpper så händerna bakom huvudet,
faller på knä.

Trapphuset är tomt.
Det ekar.
Spöklikt.
Ingen, ingen alls,
än en gång jamar en katt.

Vacklar tillbaka.
Vrider om nyckeln.
Darrar, som ett asplöv.

Klack, klack, klack.

Stirrar på nyckelknippan:
den pendlar sakta i låset.
Stirrar i dödsångest.
Stirrar förnedrad.
Prövar med nyckelknippan:

Klack, klack, klack.

(FV&OB)

FRAMFÖR EDENS LUSTGÅRD

Det meddelades att ingen var hemma.
Vi stod där en stund, förvirrade.
Somliga svor.
Somliga grät.
Somliga dunkade i vredesmod
knytnäven mot porten,
lommade sedan skamsna iväg.
– Man kan inte leva på det här.
Ett litet barn brast i gråt,
andra, som klängde fast i sina mödrars blusar
började dra dem hemåt,
ville ha bröd och mjölk.
– Skynda er nu grabbar, vintern är ju här!
Vi trampade ut våra fimpar,
och med en besk smak i munnen som vid bakfylla
gick var och en till sitt,
endast några dröjde vid den låsta porten
och de har berättat, om man kan tro på dem,
att allt var ren bluff, för efteråt
öppnade den automatiska porten,
stora lyxbilar rullade ut
och kördes med hög fart
åt andra hållet.

(FV&OB)

OSTINATO

jag såg när poeten
blev knuffad som en tjuv

jag såg när poeten
blev förnedrad som en tjuv

jag såg när poeten
blev dömd som en tjuv

jag såg det och jag som aldrig stulit
började bli rädd som en tjuv

(SF)

UTANFÖR HUSET HELA NATTEN

en jeep stod
hela natten utanför huset
den stod där med lysande bromsljus
som om den just hade kommit
som om den just var färdig att starta
jag vädrade och tänkte gå till sängs
och lutade mig ut genom fönstret
jag brukar luta mig ut innan jag
stänger fönstret och då
upptäckte jag jeepen med
lysande bromsljus vad fan
slapp det ur mig
vad har hänt frågade min fru

ingenting sa jag bara en jeep
vad för en jeep en sådan där
jeep sa jag och rättade till
gardinerna kanske man ser den också
häriifrån sa jag och drog mig tillbaka
intill fönsterkarmen här bakom gardinerna
om du nu är så nyfiken man behöver inte
bli sedd från huset mittemot sa jag
om man kan hålla sig tätt intill väggen
och tittar i den rätta vinkeln
neråt genom det stängda fönstret
får man några fot av
trottoaren i synfältet vi blev nästan
glada över upptäckten för vi
har redan bott på tredje
våningen tjugo år och hittills
har vi aldrig kommit på
att vi kan titta ner på gatan
så här pass tillfredsställande
står den ännu där frågade
min fru om en stund nerkrupen under
täcket om den verkligen är kvar
det skall jag se efter om du vill
sa jag och den stod där med
lysande bromsljus
som om den just hade kommit
som om den just var färdig att starta
märkligt sa jag och
gick ut i badrummet
jag gick av och an och gurglade
också för jag hade lite ont
i halsen

den står fortfarande där
viskade min fru
jag blev lite skrämmd när hon
viskade bakom gardinerna
när jag kom tillbaka in i rummet
jag tryckte mig intill henne
och vi skämdes båda för att våra
hjärtan slog så hörbart
den ger sig iväg när det blir
långtråkigt vi la oss igen
jag väntade väntade tills min fru hade somnat
då smög jag mig försiktigt
till fönstret
står den ännu där frågade min fru
och då sa jag helt förvirrad
att jag bara ville titta upp mot himlen
jag hade för mig att det regnade
och regnar det frågade hon
nej det regnar inte sa jag
och den står ännu där
den stod där med lysande bromsljus
som om den just hade kommit
som om den just var färdig att starta
och den står fortfarande där fastän
det redan gryr den står där
också nu när jag knacker ner
den här dikten för vad annat
kan jag göra att somna
är ju hopplöst

(BJ)

DEMENTIN

det finns trakter där
de lyckliga lär kunna lösas ut
genom skenäktenskap
de ännu lyckligare med
konvertibel valuta för att tillämpa
artikeln garanterad i deklARATIONEN
om de mänskliga rättigheterna som säger
att vem som helst när som helst får lämna
sitt hemland och återvända dit
utan något straff
detta är förstås bara
förvrängda till och med illvilliga rykten
liknande skvallret som
sprids om tullmyndigheternas föregivna
övergrepp och enligt vilket inte ens Anton
Pavlovich Tjechovs verk tilldelas
skyddsbrev

(BJ)

ISTÄLLET FÖR
DJUPFRYSTA DRÖMMAR

ur det stora neonröret
eller vad jag nu ska kalla
denna ljusbur
måste jag likt kycklingar
och hönor dömda till
djupfrysning och konsumtion
eller till äggproduktion
framleva
mitt allt kortare
återstående liv
med den höga till och med sublima
uppgiften att vidmakthålla

samhället
fånigt tittande upp ned upp ned
på det sterila trädgallret
enfaldigt och med ständig oro
att någon kommer på
att släppa ut oss på gräsmattan
där den första bästa
mask eller larv
orsakar en förgiftning
som inte kan botas
ens av medicinens
bästa medicin
släpp ut mig
låt mig innan det blir för sent
se solen i stället för neonljuset
inandas doften av
de nyplöjda fåror
låt mig njuta av den lilla
ärlans graciösa och
trastarnas och duvornas
fumliga vingar
som kan stödja mig fram till
min grav som väntar
på vår bakgård som ännu är
mänsklig mänsklig mänsklig

(FV&OB)

MAKTEN

jag bredde ut vår anhallan
och sade sade vad jag tänkte
vad vi tänkte och han gav med kisande ögon
ett litet leende i mungipan akt
på ett litet instängt bis
sisyfoskamp
jag vet inte hur många gånger
det slog mot fönstret och föll
tillbaka och jag talade talade
förödmjukelsen rann ur mig av mig
jag kände att min skjorta också mina
underkläder var idel svett
åtminstone om fönstret om bara det
skulle öppnas på glänt så att åtminstone
det olyckliga lilla biet skulle lyckas
men som om han läst mina tankar
sade han plötsligt: nej!

(BJ)

PREDIKAREN 1:9

*Vad som har varit kommer att vara
och vad som har skett ska ske igen...*

vad betyder det att vara utelämnad
frågade min yngre son vid middagen
jag satte tuggan i halsen jag
såg nog skrämnd ut för trettonåringen
började nästan ursäktande förklara
att han på gatan mött en tant och en
farbror och farbrorn hade sagt
ett svärord som han hört förut
upprepa det inte röt hans mor måste
du lyssna på allt som du inte borde

just det sa jag men ni har ju sagt
båda två att jag ska fråga er om allt
som jag inte förstår javisst sa jag
och gick automatiskt upp för att
stänga fönstret som vetter mot gatan
och låsa det noga min frus blick
fick mig att se till att dörren till
trapphuset var ordentligt stängd
och hon gick närmare som för att
kontrollera jag förstår nu ni behöver
inte förklara farbrorn skrek också
att det ska ske med oss som med
judarna tack för den goda maten
han beklagade oss och gick till sitt rum
vi dukade av tyst luften i vårt kök
på tredje våningen var plötsligt kvav
av det stängda fönstret och av
ödet som givits familjerna som
lever i golus och i getton

(FV&OB)

BOKMÄRKE

mot neofascismen

det händer att de samlas på bålet
och sänder sin kvävande offerrök
du känner det medan bok efter bok brinner
som om din hjärna sveddes
det händer också att man jagar
de kvarblivna som något sällsynt vilt
mitt i natten ringer de på dörren
och smyger sig in som råttor
nosande och snusande runt i rummet
sedan vräker de hyllan på golvet
och på grund av dina misstänkta böcker

släpar lagen också dig med sig
det händer att man hittar på ett
finare sätt och utan att förklara
varför eller varför inte bara
stampar sönder dem
liksom muskelmagarna smälter agnar
innan de fick komma till världen
pressas de ut i livet efter detta
det händer att posten bara glömmer
att bära hem dem i smyg
om du hade varit modig och frågat
skulle de ha tvätt sina händer som pilatus
det händer att de utan att blinka
pekar att vad är det i det här
och i det här och tar ner alla
kalsongerna och skjortan blir våt
och du står där och skäms som en tjuv
med ditt lilla smutsiga bylte
och som mårgen hade dragits ur dig
går du omtumlad ut i korridoren
och tänder med darrande händer
din cigarett i fel ända
och i ditt livs hela bitterhet
biter i dina utmattade mungipor

(BJ)

SKUGGBILDEN

det blev stor förskräckelse
i skuggornas ämbetsrum
då de fick vetskap om
att det fortfarande finns någon
som inte räds
sin egen skugga

de sammanträder
och i enhälligt beslut
indrages den misstänktes
egen skugga

och efter viss tid
förses han med
en dubbel skugga

en ängslan inträder
som så småningom
övergår till fasa

de spanar även efter min
egen skugga
mumlar stackaren
som anar och känner att
den som han trodde var hans
inte är hans egen skugga

(FV&OB)

FARAOS SKRIVARE

1

jag skrivare till farao
önskar här offentliggöra:
fast de hotar mig med våld
har jag ingenting förskönat

jag avskyr vad mitt ämbete
dagligen förordnar
liksom fega fräckheten
hos min överordnad

jag får aldrig ta till orda
och har inget skydd av lagar
de må skära ut min tunga
men jag har ett sätt att tala

i papyrusarkets kant
diktar jag vad som är sant

2
faraos öron alltid stängda
mätarmannen ignorerad
allting vill han själv bestämma
byggnaden blir felplanerad

alla som kan fly de flyr
övriga blir statens slavar
alla lyder den som styr
slavar skaffar egna slavar

skapelsen kan ej bli färdig
ändå är det alltid brådska
de som tvingas ned i berget
gör ej arbete, de låtsas

deras hud är slät som sidan
där jag skriver ned min visa

3
när jag inte ses av vakten
tar min skrivvass egna stunder
skriver om det som är halvvägs
mellan sanningen och under

om en olycklig och vinglös
fågel som vill se sin vän
lilla fågeln som är benlös
bruden där i himmelen

eller om en liten blomma
bara doften kan mig nå
doft av det jag ej kan finna
ej ens i himmelen kan få

dikt om det som nu är hjärta
ännu inte bitter smärta

4
nu lägger jag ned min skrivvass
hellre det än att jag tvingas
ljuga kalla löst för grundfast
låt bli blind den som förblindas

tro att man kan genomföra
planen och att hans kastrater
de som älskar att tortera
bara efterlever lagen

att få höra, alla nätter
att få höra ständigt vaken
att få höra ångestropen
att få höra skrik av fasa

för att nå det stora målet
föda på den höges order

5

så jag lägger ned min skrivvass
och jag släcker oljelampan
och min tid ska på kamelen
vackla ut i tomma öknen

tiden som jag satts att mäta
har jag alltid mätt med heder
nu när tiden är till ända
och går ut kan ej meriter

eller lister bringa åter
vad kamelen bär på ryggen
gud jag saknar kraft och id

nu jag torkar emot döden
domnar bort och kvävs i skuggan
av en grundfalsk pyramid

(FV&OB)

RÄTTEN TILL FRI SAMLING
MED PARENTESER

på sina teatrar (så länge de finns)
till de tillåtna pjäserna

i sina kyrkor (så länge de står)
utan bestämd konfession

till sina begravningar (så länge de är)
ända till livets slut

får de gå de får gå
UTAN SÄRSKILT TILLSTÅND

(FV&OB)

BALLAD

Ad notam François Villon

av årstider har jag i livet
upplevt färre än jag diktat
på vintrar mina toner piper
som ränniln fastfrusen i isen
griper efter löv som singlar
skyddar lättlurade kvistar
vill att ingen mot sin vilja
tvingas ta emot en lycka

ropande på regn vid torka
stolt jag brukat fatta posto

stod där envis som en åsna
vackra orden havreskopan
eller piken ej ens piskan
kunde dra mig från det rätta
det att ingen mot min vilja
skulle skänka mig en lycka

står här som en donquijote,
magre bråkige gestalten
chockljus bränner ögonlocken
ej från solen falsk är glansen
det är lampans ljus på tiljan
plötsligt inser jag betryckt att
vi nu åter mot vår vilja
bjudits en dikterad lycka

Envoi

Furste när ska detta ändas
ska nåt nytt i solen grönska
säg hur länge ska vi skänkas
lyckan som vi inte önskar

(FV&OB)

KUPLETT OM DEN
RÖDA SPÅRVAGNEN

eller på åtta hjul och två reservhjul

röda spårvagnen blev sliten
på ett stickspår tog den slut
ingen leder nu trafiken
styr i vagnen som blev sliten
och på stickspår fann sitt slut

tömd på folk i granna kläder
men den dag den gick igång
hyllningstal och purpurfärger
fullt med folk i granna kläder
dagen då den gick igång

röd var vagnen men med åren
sanningen tar vägen fram
färgen var ej morgonrodnad
det var blod som rann i spåret
nu när sanningen kom fram

som hellenska tragedier
allt som sker, sker inuti
endast ytan jämrar kvider
i hellenska tragedier
allt som sker, sker inuti

se, sic transit gloria mundi
och all glansen ska ta slut
hur förstå att allt försvunnit
att sic transit gloria mundi
att all glansen tagit slut

och vi står där med vår näsa
arma, med och utan tro
misstag är en väg till lära
och vi står där med vår näsa
arma, med och utan tro

och vi knuffas och vi tränges
om den åter är igång
ommålad i andra färger
och vi knuffas och vi tränges
om den åter är igång

missförstå nu inte visan
inte saknad bara sorg

hoppas du ej åter svindlas
missförstå nu inte visan
inte saknad bara sorg

tilläggsång på reservhjul

törs vi tro att röda vagnen
stannat i sitt blinda spår
nådde den till sista hamnen
törs vi tro att röda vagnen
stannat i sitt blinda spår

sätts den åter i trafiken
lycklig den som redan dött
i och kring den samlas liken
sätts den åter i trafiken
lycklig den som redan dött

(FV&OB)

RESEVISA

Våren kommer, rännen
som vore den en liten mus
kikar fram inunder isen
springer gladlynt ut på bus
nosar snokar runt och piper
ropar: äntligen, till slut
ifrån mörkret under isen
kom jag fram i dagens ljus

Ut på vift den kvillar jollrar
piper härmande en mus
och likt musen pryder nosen
med ett halmstrå till mustasch

vänder springer bort och nära
sjunger upprymt i ett sträck
att den största lyckan är att
kunna leva utan skräck

Myggor surrar med sig visan
brisen tar den i sitt fång
som ett busfrö sedan vinden
nappar åt sig brisens sång
den ej tackar eller bockar
flyger som ett fågelsträck
delger världen: största lyckan
är att leva utan skräck

Mitt på fältet gränsens stolpar
står i stram givakt och glori
upp i skyn, ett brudpar storkar
på den högsta bygger bo
lyfter flaxar i dess närhet
grodan vid sin vattentäkt
vet det vore största sällhet
att få leva utan skräck

Trådar viner uti dalen
stolpar sjunger samma takt
liksom staren näktergalen
rännorna vid takets kant
ifrån bergen ekot klingar
allt i samstämd melodi
idogt lilla lärkan drillar
när den lyfter fågelfri

Högst på himlen stannar solen
nynnar kvintilerar käckt:
lyckan på och ovan jorden
är att leva utan skräck
solen bara skiner skiner
för att innan natten väcks
nå till dem det inte gives
att få leva utan skräck

nå till dem det inte gives
att få leva utan skräck

(FV&OB)

Från Amerika

INDIANSÅNG

det finns trakter
vari sången
tonat ut
och i sorgen
man ej lever
som förut

ändå sången
ner i djupet
ej förgås
bara slumrar
i det tysta
och kan nås

det finns trakter
där man räds
i frusen form
man ger tecken
till varann
och väntar storm

(FV&OB)

TRÄSNITT

det finns trakter sagolika
landskap vari bara tisteln
frodas och där dystra ödens
mänskor lever deras ögon
blinkar sällan och i sorgen
slutes sakta ögonlocken
och i drömmen vilar hoppet
att det ändå finns en botten
pergamentlik ansiktshuden
under hatten eller duken
och likt händerna på knäna
sitter tafatta de själva
nedsjunkna på klena bänkar
sätet med dem själva murknar
ifrån mexiko norröver
upp till parken i vancouver
sitter på det klippta gräset
tyst i dröm som i ett träsnitt
så som indianer plägar
händer nedsläppta på knäna
deras liv är också vårt och
jag fick färdas så långt norrut
för att plötsligen erfara
hur mitt öga mer och mera
liknar indianens hur mitt öga
ser hans blick i mina blickar
liksom efter en begravning
på en söndagseftermiddag

(FV&OB)

MELLAN FLODERNA

(Entre rios)

1
i denna trakt är blott en vind
skymningsvinden mig bekant
den som längs vägen blåser in
rakt mot vattengölens rand
där det växer en sorts säv
vattenväxter i förband
vilkas sus bildar en väv
okänd i mitt eget land
jag känner inte gräs och träd
till namnen och jag erfar att

jag står här i en annan värld
av stjärnor i en högstämd natt
beskådad av ett himmelskt öga
likt en som ej ens har de döda

2

tänker du döma mig min gud
trots tvivel kan jag drömma om
att jag ska slippa ställas ut
till doms i jordisk rättegång
där tullare eller spion
bestämmer om han önskar mig
och be om sånt jag anförtror
varken min syster eller vän
nu vore tid för domens dag
din himmel kan jag nästan se
att höra från dig vore bra
om hur det var och vad ska ske
med mig för när jag lämnat livet
du glömmet nog att jag har levat

3

den som har sett vår världs misär
tror inte på en himmelsk famn
jag pinats under gissel här
och det blir värre längre fram
jag menar det du ger mig, gud
innan jag börjar dödens kamp
mina tänder kan slås ut
av en våldsamt kainshand
herre det var meningslöst
sända hit ditt offerlamm

om din kärleks röda ros
dör innan den står i blom
och allt mitt offer är förgäves
för att jag utsetts att fördärvas

4

så ock om du förgör mitt språk
som sökt sig fram i tusen år
som kan ha syndat men ej svårt
se även dess merit, ers nåd
ett språk som ännu ej gjort sitt
bör ej som rajgräs rensas ut
för att kasseras på en tipp
liksom en lem som tjänat ut
här kan jag se en långsam död
som pågått några hundra år
och jag vill hellre bli fördömd
än som puelchen utan mål
och utan modersmål få bära
ditt hyllningsok och ge dig ära

5

nattflyn som en vit gardin
omfamnar min lägereld
ett vattenfall vid en ravin
söker härma åskans smäll
hos gamla döende ett lugn
i ansiktet och som en vind
det stryker sakta över sjön
för att nå smekande min kind
vi skulle börja om igen
och hålla kvar i minnet jämt

allt vad ont som en gång hänt
och leva leva om igen
ett liv som vän och utan skulder
med elementen på dess grunder

6

Julafton 1985

(hemmavarianten)

nattflyn som en vit gardin
omfamnar min lägereld
snön måste ha kommit hit
oberoende av dig
likgiltig som månens sken
är jag den jag varit förr
bryr mig ej om vad som var
om jag ens ska finnas mer
har ej kraft till skändligt tal
heller ingen bön att be
på ett lakan vitt som snö
som om vid sidan av min mor
som någonstans någonting blommar
vars blad är dröm vars kalk är tystnad

(FV&OB)

BAGATELLER FRÅN BOGOTÁ

1

vi hade knappt gått halva gatan
då kom fram två bistra karlar
morrande om hur vi pratar
vi svarade med ungersk svada

och jag försökte blanda språken
men det blev en enda röra
de sa att den som ej kan spanska
har ej i bogotá att göra

brickan blänkte framför ögat
där i bakfickan pistolen

vi prövade med fler kulturspråk
de tycktes inte fatta orden

och som getlortar på brädan
smattrade de: fram med papper
dessa conquistadorers söner
grep så tag om våra armar

men jag smällde deras händer
om ni vill ta med er fångar
ni kan fångsla våra leder
ni får inte våra tungor

skällde svor jag som husaren
och de lät oss plötsligt vara
dessa skräckfigurers skuggor
spökade sen hela dagen

indianske torgförsäljarn
som bevittnat episoden
gav en extra klase druvor
halvkilot av bästa sorten

2
ståtliga domkyrka
barockkatedral
av ädelsten
så även stallet
med milde jesus
i krubban av guld
tålmodigt manande
inte ens ockraren

fruktar din piska
stig upp lille jesus
från guldgula halmen
släck därinne
det kalla ljuset
knäfall inunder
kyrkans taksprång
intill den gamla
i ponchon huttrande
indiankvinnans
tillfälliga lilla eld
för att värma dig

(FV&OB)

ROMANS

*Till Federico García Lorcas
brustna strängar
komponerad av en
kringresande ungersk sångare.*

planet svängde för att leta
plöjde vattnet med en vinge
där emellan två laguner
låg den glödheta betongen
det konvexa himlens blåa
det konkava markens gröna
när det skumpade i banan
stånkande och stönande

varje litet hus på pålar
drog inunder sig sin skugga
darrande som salutorgets
uppvridbara leksaksgrador
jorden skyn det blå det gröna
i varandras famn förenas
och av kärlek nu berusad
stavade jag cartagena

aldrig förr har jag sett solen
stå så middagshögt och brinna
buskar vatten de små kojor
till och med betong blev sinnlig
halvtimmen vi fick tillsammans
minuter då ett barn kan födas
då en främling kan begravas
för att även hinna glömmas
i en lockelse som svindel
kom jag att förälskad falla
ville bli bland dina hyddor
leva där bli glömd av alla
högst uppe från planets stege
drack jag ljus det blå det gröna
och den lilla tid som gavs mig
var du min o cartagena

när vi sedan lyfte tycktes
alla dina hyddor skaka
som om fanns i var och en
ett kärlekspar i härligt famntag
varför skildes vi så fort
varför omslöt du mig inte

varje årstid sen den stunden
är en snötäckt kylig vinter
jag byter in din dag och natt
de som jag så längtar efter
jag ger min hela salighet
och allt i hela evigheten
så galen är den som är kär
hjärtat är paralyserat
jag förstod att aldrig mer
jag återser dig cartagena

o ditt ljus och dina färger
räcker till min ålderdom
i frostiga karpaterbergen
där den utmattade solen
med så mycken möda glider
upp och ned en blek kopia
av din gåva korta tiden
o ditt gröna o ditt blåa
himmel vatten blåa gröna
du karibiens mirakel
namnet inbränt i min hjärna
kan ej botas ens av tiden
jag kan sitta här allena
mumlar bara jag kan höra
cartagena cartagena

(FV&OB)

UNDER SÖDRA KORSET

indianen liksom negern
när de tänder lägerelden
herden på hargitabergen
alla knäar framför veden
skillnad finnes blott på himlen
ovan oss är karlavagnen
ovan dem är södra korset

paltor lumpor trasor fransar
inget nytt då pengar fattas
ärmlös poncho av alpaca
blank och sliten vadmalsjacka
skillnad finnes blott på himlen

ovan oss är karlavagnen
ovan dem är södra korset

i ett värdshus invid vägen
nära rio emot murry
var jag lyckan ganska nära
ständigt hör jag den gitarren
annan klang men texten samma
ovan oss är karlavagnen
ovan dem är södra korset

o välsignat är mitt söder
jag ser uppåt för att se dig
dig i nymånen jag hedrar
när jag ser den i min nedan
längtande min blick där stannar
på min himmel karlavagnen
i mitt hjärta södra korset

(FV&OB)

Existens

HERRELÖS HUND

Först drevs han ifrån hus till hus,
jagades sen från byn.
Springer nu i vankelmod
ifrån by till by.

I början var han nog så morsk,
högg mot käpp och hand.
Men betrakta honom nu:
ensam, rädd och glömd.

Numera av fåglar skrämmd,
rädd för nästan allt.
Huggtänderna klappar nu
för att det är kallt.

Hans blåa tunga söker fukt
– se hans galna flås.
Äckligt rinner från hans käft
salivtillblandad gråt.

Gråter, men ej höga tjut
– nån kan höra på.
Räddar fåfängt nu sitt skinn
så gott hans ben förmår.

Det är allt som återstår,
rädda kvar sitt skinn.
Jägare, barmhärtige,
varför hålla in!?

(FV&OB)

DRÖMMAREN

Jag drömde åt mig själv en stad;
staplade den: här är min stad.

Jag drömde fram min egen väg;
spejade: vägen slutar var?

Jag drömde ljus: det skiner klart,
och om ett fönster har jag drömt

där jag kan stå och spana ut
mot vårhimmels oändlighet.

Så äntligen, jag fick till slut
ett fönster, och jag fick ett rum,

en ödmjuk matta, jag fick mat,
tre goda måltider per dag.

Man frågar: –Var det inte bra?
Jag borde svara: –Jag är glad.

Jag nickar som jag vore nöjd,
men står där tyst – jag har en dröm...

(FV&OB)

VID EN SEXTONÅRIG POJKES DÖD

Ve, ve, ve!

Vi kan gråta, fallna åter i ett mångtusenårigt
tillstånd, riva våra kläder;
vi kan skrika av smärta, som vildar;
vi kan tjuta, klaga, som vildar,
fastän i vårt övermod vi är i stånd att förinta världen,
sansat, med bibehållen människonatur
i stånd att förinta världen.

Vi kan mumla, om vi inte har kraft kvar att snyfta,
hjälpöst som det övergivna barnet,
som kladdar in sig i sina tårar,
upprepa våra övermodiga ord,
att vi kan förinta världen, att världen
kan förintas med ett enda tryck på en knapp,
men den vars blod förvandlas till cancer, till var,
vars blod förvandlas till var av cancer...

Ve, ve, ve!

Får det vara så? Får det vara så?

Mikroskopen blir immiga.

(FV&OB)

APOKRYFISK SÅNG

En gång vid tidernas begynnelse satte jag mig under stjärnorna. Därinne i det grottliska härbärgat höll stammens unga och gamla på att gå till vila. De grälade med varandra som alltid, det började bli höst, och alla försökte komma närmare elden, för den snabbt växande flocken hade ont om täcken. Varken skinn eller kött, vi var trötta på alla rötter, och jaktlyckan ville inte heller le mot oss, det hände att våra bästa jägare även efter två gånger tio dagars färd kom hem tomhänta. Dessutom var det många som inte kunde reda sig, många barn och gamla, kvinnor som inte kunde jaga, och där var jag med, den svaga och hjälplösa, som varken orkade med att gå eller se blodet; bågen hoppade ur mina händer och klubban dinglade jag så klumpigt med att till och med

de storbukade småungarna skrattade ut mig. Det var bara för min mors skull som jag inte slogs och slängdes ut. De hade stor respekt för henne, hon var vacker och klok, även Den Buffelögda föll undan för hennes ord, trots att han var starkast och han hatade mig, för han kunde knappast tala ens, och han ertappade mig när jag en gång härmade just honom för att roa kvinnorna. Det gör fortfarande ont i mina axlar när jag tänker på det, han lyfte upp mig lik haren lyfts upp av örnen, han ville slita mig i tusen bitar, vilket han också hade gjort om inte min mor hade varit där, sedan dess jagar han mig, sparkar mig vid varje tillfälle, han gör sig till hos Schamanen med, ibland med en hare, ibland med ett rådjurslår, för att få honom att offra mig, för jag är den Onde, för vars skull turen undfyr stammen. Men även Schamanen gillar mig, han ger till mig av godbitarna får. Han väntar ett under från mig, ett stort under. Han är vis, Schamanen, men också feg och glad i mat, och jag är rädd att ifall han blir trängd en gång, kommer han ändå att offra mig.

Det var sådant jag tänkte på under den stjärnklara hösthimlen, och redan tanken på att det är jag som måste släpa den enorma klossen som hade fällts av blixten hit upp från dalen dagen därpå, gjorde ont. "Du får hjälp av småungarna", garvade Den Buffelögda, när han såg att hans beslut gjorde mig vit i ansiktet. "Eller så kolar du av, hö-hö-hö, eller kom och jaga men gör skäl för käket, hö-hö-hö." Om åtminstone den där vildoxen fanns kvar, men den vände näsan i vädret vid den senaste flytten, det sista av honom åt vi idag. Den grymme skurken packade honom så hårt, att buken släpade i marken, han kunde inte röra sig ens, hans två ögon som två fullmånar vändes mot himlen, han bölade en gång och sjönk ihop, och då tog han, för att ståta med sin

styrka, djuret med lasten på sin rygg och bar upp det till härbärgat, medan han slet upp halsen på honom och drack upp blodet ända till sista droppen. "Hö-hö-hö, hö-hö-hö", ekade dalen av hans vilda flabb.

O, milda måne, som har min mors ansikte, hjälp mig, ta bort tyngden av klossen; Du som kan lysa upp även den mörkaste natt, ta bort tyngden av klossen; Du som, vilket det sägs, har makt även över haven, ta bort tyngden av klossen; gör det undret med mig som också Schamanen har lovat, ta bort tyngden av klossen.

Så bad jag tyst till månen, mer för mig själv än högt, för därinne har det blivit tyst, och jag var rädd för att de skulle höra min bön. Månen vandrade bara, den vandrade på sin himmelska backe, den rullade, som den stora, runda stenen som vi brukade leka med där nere vid bäcken, och hon tog, hon tog ett långsmalt moln med sig; hon tog klossen, jag tyckte åtminstone det. Jag blev kallsvettig, hjärtat slog i halsen, jag kände undret, undret som Schamanen har lovat. "Du blir förkyld, min son, kom in" sade min mor och lade ett skinn milt på min rygg. Jag kröp intill henne och storgvät, och jag minns inte hur jag kunde somna, men till morgonen hade jag uppfunnit hjulet.

Jag rusade iväg till Schamanen och berättade min syn, han mumlade tvivlande något i sitt skägg och föste bort mig, för han satt just vid sitt morgonmål. Jag sprang ner till bäcken, och av leran tillverkade jag hjul, av pinnar gjorde jag axeln, och alla barn var där och gjorde med stor iver allt efter mig. Folk fick höra om min uppfinning, och det spred sig att med den vill jag dra upp klossen. De hånade mig för detta.

Det var tur att Den Buffelögda med merparten av männen redan före gryningen gått ut för att jaga. Det var bara barnen som beundrade mig och stojade runt mig överförtjusta, och endast han, den gamle Flinkfingrade tog mig i sitt beskydd, och min mor, förstås.

Den Flinkfingrade tog itu med arbetet, och när månen hade kommit upp för tionde gången var de två enorma hjulen och axeln färdiga, min lilla lerkärras exakta kopia. Vi knöt fast klossen, och det fanns inte en gnutta plats ledig på kärran, stammens alla hemmavarande drog och sköt på den, de kämpastora hjulen började rulla, och med det klossen också uppför kullen. Vilken glädje det var! Vi gick emellan de två hjulspåren hand i hand, min mor och jag, och månen log efter oss omtänksamt och milt. Schamanen skrek högljutt och dansade framför världens första kärra. Så kom vi upp till härbärget, där de trötta jägarna just höll på att lasta av, Den Buffelögda i främsta ledet, bister och med blödande huvud, han röt åt Schamanen, tystade folket, och med sin blodiga blick letade han efter mig. Jag fick haka mig fast vid min mor, så svag jag blev som om Den Buffelögdas styrka hade lämnat mig. ”Det är alltså därför lyckan flyr oss”, pekade han på kärran, ”och därför sprang även galten bort efter att han stötte betarna i mitt huvud.” ”Ni och Det Onda leker i samma gård...” Han stammade, rosslade, tjöt och slog, han slog sitt bröst fasansfullt, så att hela dalen ekade av det. Men kärran vågade han inte gå närmare.

Så brann min berömmelse bort, för sedan fick vi det svårare och svårare, till och med från fyra gånger tio dagars färd kom våra jägare hem tomhänta. Schamanen undvek mig, Den Buffelögdas skämt mot mig blev grövre och grövre. De

började viska allt möjligt om mig. Det var bara barnen som fortfarande beundrade och avgudade mig när inte några vuxna fanns i närheten. Den Flinkfingriga gömde hjulen och han vågade inte visa dem för någon.

Sedan dog min mor, och resten vet ni. Den Buffelögda hittade de gömda hjulen. Nu var alla mot mig. Schamanen offrade mig villigt, men först bröt de alla mina ben i småbitar på det ena hjulet, och på det andra band de fast Den Flinkfingrige och rullade ner honom från klippan i stupet.

Det sägs att månen inte visade sig på en hel månad.

(SF)

FRÅGOR

Har du stått på knivens egg,
sovit helnaken på is,
har du sårats till att blöda,
känt det mörka blodet flöda
så du inte hört och sett?

Har du sjunkit i ett hav,
tungan varit cellofan,
dina ögon, har de brustit
såsom fiskens när den dragits
hundra meter ur sitt djup?

Har du tvingats stå i brand,
dragits upp med rot och stam,
har du känt att benen kapats,
har du plågats, har du klagat
under hundratusen ton?

Har du pålats djupt i jord,
knoppar spirat i din hud,
har ditt bladverk tappat fästet,
har du varit fågelnästet
när din fågel flugit ut?

(FV&OB)

VASSTRÅ

Vassen brändes,
kvar bara sot och aska,
ensamma skuggor på snön
sörjer.

Ingen vass som frasar,
tystnad, stillhet,
ett ensamt strå ropar
över fruset vatten.

Ett enda sargat infruset
strå skriker
– är sitt eget skelett –

tjuter, dess blodiga vinge
slår mot den blanka isen,
som en fågel.

(FV&OB)

FÖREMÅLEN

Föremålen långsamt kläder
sig i oss, blir våra fränder.
Sängen, bordet, modellerar
till sig våra drag och seder.

Glaset, koppen, kniven, skeden
tar våra identiteter,
och när kroppen långsamt tröttnar
blir den själv till stolens möbel.

Gamla bilder, skivor, böcker,
glasskulpturer, blombuketter,
bjuder väggen strategier:
väggarna byggs in i livet,

och vår längtan blir försnillad.
Snart de tröttnar, tål oss illa,
samspekar med lungan, magen,
för oss bort till sarkofagen.

(FV&OB)

DANSANDE GLÖD

Knotiga fingrar
långsamt böjande
säkra krokar
för hetta och kyla
dövstumma
fingertoppar nyper glöden

Glöden dansar
från elden till pipan
får dödens vita ögonfrans

I jordvalkiga handflator
mellan fem fingertoppar

fem slående hjärtan dansar
dansar glöden

I Prometeus mäktiga
handflata
i småpratande gamlingars valkiga
i fredspipatändande indianers
barkiga handflator
mellan Petőfis fem huttrande
hjärtan dansar
dansar glöden

Från elden till döden

I betong- och asfaltöknen
i månens ödsliga dalar
på asbesthandflatans glimmande
eldensamhet

Eldhavets
strandsatta fisk

(FV&OB)

HÄSTEN OCH RYTTAREN

hästen gnägg-gnäggar
näsvingen benen darrar
vittring

rädd skrider som en blind
marken sjunk-viker under hoven
tuvig sank

ej betsel eller sporrar
blott en torftig grimma
två säkra knän

hör du brus från bäcken
eller är det blodet
i dina ådror

du skulle hoppa –
om det fanns en motsatt strand

(FV&OB)

SUMERSONETT

sumerprästen kommer
för att ta staden åter
det var jag som gav den
nu tar jag den åter

han tar med sig staden
tar den som en tavla
inklämd under armen
först dammar han av den

och vi kan inte veta
och vi får inte veta
vem blir kvar vem faller

många kan på färden
falla ut ur ramen
många kan på färden

(FV&OB)

REKVIEM FÖR EN SKOG

ögat letar
letar
ännu efter
skogen

fågel
berövad på allt

sol och måne
kan nu se
som bara döden
och kärleken gjorde förr

blottade dalar
sluttningar

skugglös
sorg
lövas endast
i våra minnen
fäller löv endast
i våra minnen

och jag vågar inte
inte kyssa
yxan

(SF)

KONTRADIKT
ELLER FORTSÄTTNING

Petöfi: Vargarnas visa

långa vinter låt mig slippa
köldens plåga
jag den varg som skulle yla
kan blott gråta

var är flocken några flydde
en förfrusen
ensamvargen nu i djupsnön
övergiven

bryr mig inte ens om jägarn
skulle skjuta
vart gick sommarvargens vara
detta ljuva

friheten är inte tjänlig
genomfrusen
saknar vännerna som vildsint
nafsar hugger

(FV&OB)

DE KOMMER TILL MIG

de kommer till mig när det skymmer
ut ur dimman tyst de smyger
kommer till mig när det skymmer

vad begär de vad är skälet
varför blotta mig till benet
varför blotta mig till benet

de rotar aspen här i bröstet
binder moderlösa lammet
varför aspen här i bröstet

hjärtat levern ges likt barnet
prygel på diffusa grunder
prygel på diffusa grunder

varför rives hjärtat levern
varför rives hjärtat levern
slänges ut som mat åt hunden

borde lindas i rent linne
minst så ansenligt mitt värde
borde lindas i rent linne

de går igenom mina ögon
skändar mig och när de skingras
går de genom mina ögon

fyller upp min mun med jord

(FV&OB)

PROLOG

det finns trakter sagolika
landskap vari allt det bittra
i min mun gjorts om till sötma
det finns trakter innerst inne
på dess ängar orden växer
som på klippan edelweissen
orden klänger upp på orden
finns en rännil släkt med blodet
finns en rännil släkt med hjärtat
porlar kvillrar i mitt hjärta
vinter när min yta frusit
piper fram från under isen
isbitsklang av melodier
mina vårar somrar höstar
mina förfäder och mödrar
det finns trakter och jag bär dem
som på kroppen jag bär huden
sargade men sagolika
landskap vari allt det bittra
i min mun gjorts om till sötma
det finns trakter innerst inne

(FV&OB)

ORDVÄXLING

Jag tog dig på min rygg
när du inte hade fötter
och du otacksamma
lät dina vingar växa

du tog mig på din rygg
när jag inte hade fötter
och jag för att slippa tacka dig
lät mina vingar växa

(SF)

AFTONSÅNG

det är också lycka
högt avundsvärd
när du under
rusningstid
stampande
i tjugotvå graders kyla
kan klämma dig upp
på den fullpackade bussen
som du väntade så
och
det finns till och med
något
i din plastpåse

(SF)

JAG KAN TALA OM

jag kan tala om att jag tillhör den lilla skara
vet ej hur stor procent av mänskligheten
som verkligen och oberoende av ras religion
och till och med nationalitet bor
lever på den översta våningen

ingen knackar-stampar-hasar
ovanför våra huvuden bara regnet
slår på taket och återkallar barndomsminnen
om en höskulle en gång fullpackad
idag helt tom
solen steker oss hårdare
stjärnorna finns närmare oss och
till och med våra böner har en bättre chans
än deras i våningen under
men tänk om detta hus vänder sig
och står upp och ner en gång
vaknar jag till tidigt varje morgon och så tyst
det bara går smyger jag ut till
badrummet och så försiktigt
jag bara kan drar jag i kedjan
bevara mig väl att göra historien
den sömnlösa
förargad på mig

(SF)

HISTORIELEKTION

jag försökte förklara historien
för stenarna
de teg

sen gjorde jag ett försök med träden
de nickade bara tyst

när jag vände mig till örtagården
log den milt emot mig

historien består av fyra årstider
förklarade den
av vår sommar
höst och vinter

nu står just vintern för dörren

(FM)

RONDO

liksom den som tveksamt håller
tomma repet i sin hand
ser mig kring och söker åren
de som flydde och försvann

står där och försöker fånga
som om skulle jag nå fram
bladens, inte bjällrans, sånger
vindens fingrar på min psalm

i platanen önskar fågeln
inte längre söka hamn
ändå grenarna behåller
tömda nästen i sin famn
liksom den som tveksamt håller
tomma repet i sin hand

(FV&OB)

Barndikter, savor

SADELÅSEN

*Till minnet av min barndoms
sagoberättare, den snälle gamle
salige Mózes Gaál*

Csík är den provins där skogen
är den grönaste i världen
och där trastars silverklanger
ljuder ljuvligast från träden.
Det är också där som granen
griper djupast ned i marken,
svåra stormar drar ej upp den,
kan blott bryta den i stammen.
Där, mellan de stora bergen

finns en bergås, mjuk och vacker,
lik en sadel på en häst som
reser sig ur sagolandet.
Höjden kallas Sadelåsen,
ena stigbygeln är Kászon
och den närliggande andra
glimrar emot Csikkozmás och
vacker och berömd är trakten
för att högt uppe på åsen
finns de grönaste av granar
i den skönaste av skogar.
Endast där på Sadelåsen
borrar de så djupt i myllan
att de står i svåra stormar,
vill ej vältas, hellre brytas.
Flera hundra år är träden
och de står där alla säkra.
Nere i dess rötter porlar
blodet ifrån frihetskämpar.
Skogen är en kyrkogård, där
granar står som kors och lansar,
ty där stupade två hundra
av Gál Sándors unga mannar.
Striden där var mycket våldsam,
rödfärgad av blod blev bäcken.
Kejsarens och tsarens styrka
hundrafalt var överlägsen.
Széklerna var inte rädda,
deras här av blott tvåhundra
stod i striden, liksom granar
när det stormar, vek ej undan.
Slutligen blev de förrådada;

omringades mitt på dagen.
Székler vägrar att ge vika
och de bröts itu som granen.
Även fienden blev mållös
när den såg den tapperheten.
Hedrade av sänkta flaggor
fick de grav på Sadelåsen.
Så dog dessa unga székler,
var och en var lika tapper
som trehundra unga greker
i Thermopyle, vid passet.
Världen känner inte till dem,
det är tyst om hjältedådet,
ingen prisar i legender,
ingen sjunger hjältesånger,
utom granarna på graven.
Därför grönskar landets granar
vackrast där i Csíkprovinsen,
högst uppe på Sadelåsen.

(FV&OB)

DEN FOGLIGA BJÖRNEN

Björnen blir vaken i februari;
kryper ur idet, flyttar sig makligt,

rör sig med ovana barfotafötter,
slänger med ramen, söker få stöttor.

Fatta att björnens tassar är ömma,
slickas i sömnen mjuka och tunna.

Björnen är sömnig tidigt på året,
strövar och söker morgonmålet.

Kravlar sig framåt, gör som han brukar.
Tror ej på solen: vintern kan luras.

Återstår ännu svåraste stormar.
Vintern består och tassan ska vårdas.

Råkallt, men ändå han lunkar i snåren.
Vet han får vila först fram på våren.

Vintern den skryter, kraftlagren tomma.
Knoppar och hängen redo att blomma.

Björnen går på och skonar ej tassan,
lufsar mot rännen, söker sig vatten.

Innan han anländer – klumpig är gången –
låt mig berätta hur björnen blev fången.

Just en sån morgon sker episoden:
Mannen från byn söker ved uti skogen.

Går där vid berget. Just runtom hörnet
lufsar så sakta emot honom: björnen.

Mannen blir stilla. Björnen på spåret
står där och stirrar fånigt, som fåret.

Mannen funderar, finner så tanken.
Repet för veden lossas från axeln.

– Aldrig i livet ägde jag björnen,
vad skulle hända om jag tog hem den?

Knyter sitt rep om den lurviga halsen,
börjar att gå, som till marknad med kalven.

Vandrar så fridfullt hem genom skogen
Snart får han syn på huset och logen.

Folket som ser dem vågar knappt tro det,
munnarna gapar, borta är orden!

Hundarna sväljer påtänkta skallen.
Gässen står mållösa, sträcker på halsen.

Larm och tumult och folk bakom hörnen.
Mannen går framåt, samma gör björnen.

Kommer till gården, går genom grinden.
–Se, vad jag fångat, nu tar vi in den.

Mor kommer ut med raden av ungar,
byfolket samlas, ojar och undrar.

Björnen den struntar i den litanian,
går över gården, rätt in i stian.

Karl släpper repet, ensam går björnen
–Oj, den är farlig, släpp inte lös den.

Björnen är snäll, den inte ens brummar.
Går raka vägen till grisarnas tunna,

därifrån kom ju den härliga lukten.
Stoppar in nosen, drar inte ut den

förrän den slickat botten av fatet.
Reser sig, står där på sina bakben.

Ser sig omkring, utstöter vrålet,
storartat tack för morgonmålet.

Skakar sitt huvud, kastar bort repet,
hoppas sen enkelt över staketet,

rätt ut i skogen, innan nån vaknar.
Husbonden, frun, hela byn, tappar hakan,

hundarna skäller och drar sina schackel,
gässen far ut i ett omåttligt kackel.

Husbonden står där – om han än lever
har han nog handen i ändan av repet.

(FV&OB)

MATTIASDAGENS
MARKNAD

Stor och vida välkänd var
Keresztúrimarknaden,
när hans stövlar slitits ut,
dit gick alltid kejsaren.

På Mattias var den mest
vittberömda marknaden
och för årets stövelköp,
sågs där alltid kejsaren.

Men det fanns en hel del skäl
att berömd var marknaden,
inte bara att den sålt
stöveldon till kejsaren.

Men så sant att mycket känd
blev Mattiasmarknaden
när bland köparna befanns
även höge kejsaren.

Men den kunde bli berömd
även utan kejsaren,
marknaden förstod att själv
marknadsföra marknaden.

Genom varans kvalitet
vittberömd var marknaden,
så när stöveln slitits ned
dit går alltså kejsaren.

Gata upp och gata ned
pågår vintermarknaden,
prutande från tält till tält
går bekymrad kejsaren.

Gör ett avslut, skakar hand.
”Uppgjort”, sade kejsaren;
tänkte, ångrade, och gick
vidare på marknaden.

Valde, prutade så hårt,
gjorde store kejsaren,
att det fanns en liten risk
den hann stängas, marknaden,

och att utan stöveln
fick gå hemåt, kejsaren.

Hur förklara hemmavid
vad som hänt på marknaden?

Går i stövlar från i fjol,
det gör inte kejsaren,
inte vänta än ett år
på Mattiasmarknaden.

Stövlar saluför, han vet,
även andra marknader.
Tillstånd att bege sig dit
har, tyvärr, ej kejsaren.

Gärna går han till sitt lands
andra stövelmarknader,
men att köpslå kräver två,
inte bara kejsaren.

Och hans fru har sagt helt klart
– hemma är hon kejsaren –
”Nya stövlar köpes blott
på Keresztúrimarknaden,

slöseri och misshushåll
tillåts inte kejsaren,
och vad gäller varans pris
är det bästa marknaden,

därför handla, pruta på,
du är store kejsaren,
pruta till dig stöveln
på Mattiasmarknaden.”

Så han prutade och hann
innan stängd blev marknaden
Och till slut gjordes affär,
stövlar fick nu kejsaren.

Bodrogi, en gammal slug
nasare på marknaden,
sålde ett par stövelldon
till den tappre kejsaren.

Efter avslut med en skål
hem begav sig kejsaren,
nya stövlar på sin arm
från Mattiasmarknaden.

(FV&OB)

DET FÖRSVUNNA
SÄNDEBUDET

Det hände sig en gång att
på väg mot Kolozsvár
ett turkiskt sändebud av
ett okänt skäl försvann.
Trots att han hade budskap
ifrån sultanens hand
i Istanbulpalatset
så kom han aldrig fram.
Med ett praktfullt följe
han resan trädde an
ifrån Konstantinopel
uppå en häst så grann:

under sadeln sammet
och guldbjällra där fram.
I purpurfärgat silke,
så red sultanens man,
hans guldtofs på turbanen,
hans gyllne midjeband,
var gåvor han förlänats
ut ur sultanens hand.
Av solens klara strålar
fick hans juveler glans
och till och med på natten
såg alla var han fanns.
Ändå vid Enyed, sägs det,
sultanens sände man
som en dunst av kamfer
helt ofattbart försvann.
Sultanen blev förbryllad
vartefter tiden rann.
Han klädde sig i skägget
”Vad hände med min man?
Uppslukad av jorden?
Ni fångslas, slås i band
om ni ej återfinner
Min Höghets sände man!
Lyd min befallning, annars
så är ni dödens lamm,
och innan tuppen galit
mitt sändebud ska fram!
Ni agor, bejer, paschor,
kom hit varenda man!”
Och allihop fick order
att söka tills de fann.

De kom till Enyeds trakter
med skrammel och med glam.
Men där, som dunst av kamfer
de allihop försvann.

Sultanen fick ett utbrott
till raseriets rand:
”Alla har ljerat sig
med Sultanens man
och allihop tillsammans
vill dela vad de fann.
Nu, agor, bejer, paschor
och du, min egen man,
ni ska få känna på vems
turban ni satt i brand!”
Han höghet red iväg på
den bästa häst som fanns,
i pompa och i prakt som
man ej beskriva kan;
jämfört med honom budet
sett ut som fattigman.
Så småningom sultanen
till Enyed nådde fram,
och där han, likt de andra
– vad ger Allah – försvann.

Så kom det sig att ingen
på länge efterhand
fick veta budets uppdrag –
vad sökte han, och fann?
Sökte han besittning,

vinna guld och land?
Eller tinga tenngods,
en större leverans?
Vore han på krigsstråt
han skulle komma fram.
Rädes han sultanen,
få prygel, känna skam ?
Men var i Enyeds trakter
finns nu sultanens man,
som likt dunst av kamfer
på sin väg försvann?

Nu är tiden kommen
när sanningen ska fram.
Djupt nere i en källare
med vinfat sitter han.
Det hände sig, förstår ni,
att när han kommit fram
till Enyed blev han törstig,
bad om en vattenspann.
”Här i Enyed bjuder vi
en så högt uppsatt man
aldrig bara vatten –
nej bättre drycker fram.”

Och efter några klunkar
en eld i strupen brann.
Vår man blev mera törstig
”Fyll upp till kannans rand!”
Han bjöds till källarvalvet
– ni fattar vad han fann.
Där sitter än, och dricker,

sultanens sände man.
Agor, bejer, paschor,
som kom till Enyeds rand,
sägs också funnit vägen
som sändebudet fann.
Och likaså sultanen.
Från denne hörs ibland:
”Jag visste att jag kunde
spåra upp min man.”
Och jag ska dikta färdigt
min enrimmade krans
den dag då sändebudet
till Kolozsvár når fram.

(FV&OB)

*Not: Det ungerska
rimmet/assonansen är
-övet (-öhet -öget -öret
-ölet -öveg -öreg -ömet).*

TRE
STOLSBEN

Lilla stolen
den är trebent
som tre dockor
dessa träben

Ett är Vackla
ett är Vicka
och det tredje
Vacklavicka

Lilla stolen
kan ej stanna
så den börjar
banna benen

Sluta, Vackla
Stanna, Vicka
Inte vingla
Vacklavicka

Benen trilskar
benen trotsar
lyder inte
lilla stolen

Vackla vickar
Vicka vacklar
Vacklavicka
vickelvacklar

De tre benen
låter, lutar
går på snedden
ingen lyssnar

På det sättet
tillfredsställes
lilla stolens
snälle herre

(FV&OB)

SNIDAD VISA

Det var en gång en träsoldat.
Han red en häst, av trä så klart.
Betsel, töm och sadeljord
hade tunnbindaren gjort.
Hästens träskor bak och fram
stadens träsmed hamrat fram.
Marken under hästens fot
hade snickarmäster gjort.

Knekt, husar och trädragon,
vad är priset på auktion?

Hundra för häst
och tusen för mej.
Pang, slå i hand,
så är köpet i land!

(FV&OB)

DJUPSNÖ HAR
NU ÖVERTÄCKT

Djupsnö har nu övertäckt
ängen, hagen, snåret.
Snövitt blev det överallt,
vitt som mormorshåret.

Snövitt är det uppå allt,
vitt som farfarsskägget,
bara trasten har behållt
svarta koltrastfärgen.

(FV&OB)

SUCKEN

Vara brunn det vore bra
ge resande att dricka
vara björk eller på gren
fågeln som kan kvittra

Vara läte vore bra
tänk att vara trasten
gå och komma vore bra
utan ljud som daggen

(FV&OB)

SKOGEN ÄR
TYST

Skogen är tyst
djupaste tystnad
hjorten vid berget
skrapar i mossan

Skrapar fram laven
naggas i barken
nosar och vädrar
näsvingar skälver
örat bevakar
svagaste rassel

Skogen är tyst
djupaste tystnad
vargen är hungrig
stövar och lyssnar

Vargen är hungrig
galen av hunger
nosar och vädrar
flankerna skälver
örat bevakar
svagaste rassel

Skogen är tyst
vargen nu vittrar
hjorten nu lyssnar
idisslar tittar

Plötsligt – vargnosen
trycker mot marken
spåret är funnet
ett ryck över nacken

Musklerna spännes
han störtar iväg
kraften i språnget
blev gråbens fördärv
det frasar i snön
knastertorrt ris
brakar som bösskott
tystnaden rämnar

Fraset i snön
riset som knakar
hjorten stelnar
lyssnar, vakar

Benen spännes
som bågens sträng
kroppen sträcket
störtar iväg

Vargen efter
käften rinner
hjorten långt där
framme rymmer

Rimfrost yrsnö
dammar i skogen
bländande slöjor
gömmar hjorten

Vargen tjuver
fnyser och kvider
strax försvinner
silverskinnet

Han tappar spåret
sätter sig vimsig
tungan hänger
gråben förbittras

Skogen är tyst
vargen ylar
hjorten idisslar
tyst och lyssnar

(FV&OB)

DE FLÖG I VÄG...

Alla flög sin kos,
kajor liksom kråkor,
lämnade sitt torn
och fann nya åkrar.

Bara en blev kvar,
tigande som muren,
på dagen bränd av sol,
på natten kyld i mærgen.

Vilken sort det är,
kaja eller kråka
sittande där stel,
det kan ingen veta.

Oberörd och stum
när förhörd av sparvar,
sitter likt en gång
härolden för stormar.

Upprepade bud:
även du bör flyga,
finns ett dukat bord,
där finns riklig föda.

Kommer så dag tre
och vår fågel anför:
Jag lämnar ej mitt torn
till dem som ej tar ansvar.

(FV&OB)

Fenomenet Kányádi

En gång under fredsåren mellan de två världskrigen höll en ungersk musikvetare föredrag på dåvarande Ungerska Institutet i Stockholm. Institutet grundades och förvaltades av Stockholms universitets finsk-ugriska institution, en svensk institution med andra ord; detta i motsats till andra ungerska institutioner i Europa med Kuno Klebensberg, den framstående ungerske kulturpolitikern, som initiativtagare.

Musikvetaren var också en förstklassig tonsättare och pianist, och hans namn var Béla Bartók. Hans tyskspråkiga föredrag handlade om hur den europeiska folkmusiken, det vill säga de europeiska folkens, bland annat ungrarnas urgamla från Asiens främmande regioner medförda melodier och rytmer, påverkade den klassiska musiken, på vilket sätt

den berikade den högklassiga musiken med nya färger och innehåll, hur den förvandlade den till en tidsenlig och modern musik.

Min avsikt är dock inte att återberätta musikhistoriska fakta, jag tänker i stället skriva om en ungersk poet, närmare bestämt en transsylvansk ungersk poet och hans dikter. Poeten heter Sándor Kányádi. Det svenska mottagandet av hans verksamhet kommer långt efter Bartóks; och medan i många andra europeiska länder av Sveriges storlek översättningar av hans samlade verk har kommit ut i bokform, har det i Sverige inte publicerats mer än en handfull dikter i olika tidskrifter.

En mycket viktig omständighet i detta sammanhang skall dock understrykas: att Kányádi är en transsylvansk ungersk diktare har en avgörande betydelse. (Transsylvanien som nu tillhör Rumänien var under fursten Gábor Bethlen en självständig ungersk stat, Sveriges allierade under Protestantiska unionen och Gustav II Adolf). I länder där man medvetet och organiserat uppmärksammar varje ny litterär skatt sker detta för respektive land och enligt det officiella språket i landet: nya ungerskspråkiga skönlitterära talanger letar man efter i Ungern, rumänskspråkiga i Rumänien. En transsylvansk ungrare med ungerska som modersmål och som också skriver på ungerska men bor i Rumänien har med andra ord mycket små chanser att någonsin bli nominerad till att få Nobelpriset i litteratur. Att upptäcka och uppmärksamma sådan värdefull litteratur ankommer alltså sakkunniga, entusiastiska och inte minst tvåspråkiga individer – vilket också sker i detta fall.

Men varför drar jag denna parallell med Bartók? Kanske för att även han var född i nuvarande Rumänien? Nej, för detta faktum är inte lika avgörande i hans fall som i Kányádís. Musikens språk, trots sina nationella särmerken, är ju liksom

esperanto ett världsomfattande språk. Bartók införlivade både rumänsk och ungersk folkmusik i sina kompositioner, och även indianernas musik under sin Amerikavistelse. Parallellen mellan dessa två banbrytare berättigas av följande fakta: Kányádi åstadkom samma sak i poesin som Bartók i musiken. Instinktivt och oberoende av Bartók (när han ännu inte hade kommit i kontakt med Bartóks musik och hans teoretiska verksamhet) hade Kányádi under sin Sturm und Drang-period nämligen införlivat folkdiktningens formella och innehållsmässiga värden i sin egen poesi och hade med det ypperligt kunnat skildra den moderna människans livskänsla.

Att "införliva" är i själva verket inte det bästa uttrycket för det som har skett. När man läser Kányádís dikter efter deras tillkomstdatum ser man ganska snart att det var inspirationen från folkpoesin som först skedde, vilken sedan resulterade i en poetisk form, och vilken i sin tur fylldes med ett modernt innehåll av poetens tankar, känslor, ångest, tvivel, besvikelser och obevekliga hopp, vars upprinnelse var vardagen, själva livet. Om det fanns någon teoretisk grund måste det ha varit den stora föregångaren, Petőfis Ars poetica, hans medvetna, artonhundredtals-typiska revolutionära och romantiska folkliga poesi med starkare politiska än estetiska rötter. Bartók införlivade verkligen, i ordets egentliga mening, folkmusiken i den moderna musiken; Kányádi, som var född i en liten by i Transsylvanien och vars skolgång i den lilla ungerska byskolan präglades av Petőfi-kulten, för honom blev folkpoesins språk ett sorts naturligt poetiskt modersmål.

Att kunna framställa de mest moderna stoff på ett sådant genuint, eller hellre tidlöst språk är en poetisk bravur. Och att det moderna stoffet ändå oundvikligen spränger dessa folkpoesins ramar och dikten mer och mer avlägsnar sig från

folksången eller balladen kan bara jämföras med när någon av Bartóks violin- eller pianokonsert avviker från tongångarna av vallpojken visselpipa i de transsylvanska fjällen.

De som inte bara har läst enstaka tolkningar av Kányádis dikter till svenska utan också på grund av det gemensamma modersmålet lärt känna hans dikter på originalspråket och även lyssnat till högläsningen av dem eller reciterat dem för sig själva ("dikt är något som måste framföras" – enligt ett känt Kányádi-citat) vet att det viktigaste budskapet i hans poesi är tanken av bevarandet, det vill säga bevarandet av ungrarnas egen språkliga och kulturella identitet mitt i den våldsamma homogenitetssträvan av den kommunistiska diktaturen i Rumänien, låt vara att den nu sker under mjukare former.

Frågan om ett sådant poetiskt budskap på samma sätt som Goethes humanism eller Schillers idealism kan vara av allmängiltig betydelse är befogad. Förvisso finns det somliga som ifrågasätter detta, men påpekas bör att det även finns sådana som ifrågasätter skönlitteraturens "skyldighet" att förmedla etiska värderingar. Att devalvera eller dementera hittills aldrig ifrågasatta värden, vilket man gjorde under galna kosjukan för några år sedan, är ett globalt fenomen, och i fråga om den författargeneration i Öst-Europa som började sin bana under diktaturen och ännu var ung när den störtades är det rent av förståeligt. Denna generation blir till och med idag illamående av tanken på den en gång obligatoriska "socialistiska tjänstgöringen" och låter nihilism eller också nirvana ersätta denna. En poesi med tonvikt på bevarande är i deras ögon inget annat än ett populationsbetingat biologiskt jämrande.

Men det finns och har alltid funnits människor vilka anser att bevarandet som mål och ideal har ett högt moraliskt

värde, kanske det högsta som man idag kan tänka sig och som en poet kan ge uttryck för. Som exempelvis de som en gång på grund av sitt ursprung eller sin religion skulle förintas i gaskamrarna, de som på grund av sin nationalitet eller sitt anorlunda tänkande blev fångar i gulaglägren, de vars urskog fälldes och som har berövats sitt land. Så skulle de som blev atombombens offer tänka, om de nu levde, och så anser alla som oroar sig för bevarandet av en familj, ett folk, eller hela mänskligheten, eller för förnuftet hos en nymedveten civilisation i en värld som är i stånd till att minst fem gånger i rad kunna förinta sig själv med alla tillgängliga medel som står till dess förfogande.

Kritiken från nirvanas och nihilismens ideologer är obönhörlig: Kányadis poesi är alldeles för snäv och särpräglad och ständigt sysselsatt med en liten folkgrupps (de transsylvanska ungrarnas) bevarandefrågor; till och med stjärnorna på himlen kopplar han ihop med dessa tankar. Men detta är helt enkelt inte sant. Även föregående lilla urval av hans dikter låter oss ana hans djupa medkänsla med folk av samma öde som sitt eget i världens alla hörn.

Och även om kritikerna skulle ha rätt: all konst konfronterar oss med något särpräglat för att vi i dess ljus skall kunna se det universella. Odysseus från Ithaka står som symbol både för vår längtan bort och vår hemlängtan, för kringströvandet och trofastheten; hans särpräglade identitet hänger starkt samman med hans globala mänsklighet. När man själv erfar hot på grund av sin egenart, sin olikhet, är det också lätt att känna empati för andra i samma situation. Termen minoriteternas humanitet föddes just i den atmosfär som dessa folkgruppers hotfulla och utlämnade belägenhet skapar: en solidaritet med alla som trakasseras, förtryckts, svälts, fräntas sin frihet, sitt hem, sina mänskliga rättigheter

och elementära livsvillkor, vilka obönhörligt mals in i en amorf, atomiserad, konsumidiotisk massa – och en sådan solidaritet, en sådan brinnande längtan efter civilisationens och humanitetens bevarande klingar sällan lika smärtfyllt, klart och universellt som i Sándor Kányádís dikter.

Zoltán Veress

Stockholm, januari 2007

INNEHÅLL

	Förord
Förord av Ove Berglund	5
	Hembygd, mor och far
Epilog till en ballad (<i>Epilógus egy balladához, 1965</i>)	11
Psalm 90. (<i>A XC. zsoltár, 1965</i>)	12
Okänd till min död (<i>Holtomig ismeretlen, 1964</i>).....	16
Till slut (<i>Végül, 1965</i>).....	17
Visa med svikande röst (<i>El-elcsukló ének, 1952-68</i>).....	18
Från träd till träd (<i>Fától fáig, 1968</i>).....	27
Svart-röd (<i>Fekete-piros, 1972</i>).....	32
Armeniska gravstenar (<i>Örmény sírkövek, 1982</i>).....	36
En konkret dikt (<i>Konkrét költemény, 2001</i>).....	37

Kriget

Lantlig fredsvisa (<i>Vidéki békevers, 1960</i>).....	45
Den där kvällen (<i>Azon az estén, 1964</i>).....	48
Påsklammet (<i>Húsvéti bárány, 1965</i>).....	49
Krig (<i>Háború, 1967</i>).....	52

Kärleken

Betraktande våreldar (<i>Tavaszi tüzek láttán, 1955</i>).....	57
Två popplar (<i>Két nyárfa, 1958</i>).....	58
Jag tänker jag ska aldrig... (<i>Bántani én nem akarlak, 1965</i>).....	59
Fenomenet (<i>Tünemény, 1964</i>).....	60
Intermezzo i gryningen (<i>Hajnali intermezzó, 1965-67</i>).....	61
Barfota (<i>Mezítláb, 1967</i>).....	62
Höstblomma (<i>Őszike, 1973</i>).....	63
Framåt kvällen mellan fyra ögon (<i>Négyszemközt estefelé, 1976</i>)....	63
Med slitna ord (<i>Viseltes szókkal, 1982</i>).....	64
Kärleksdikt (<i>Szerelmes vers, 2000</i>).....	65

Språk, möten

Säg ingenting (<i>Ne szólj, 1965</i>).....	69
Den supige Agamemnon (<i>Részezes Agamemnon, 1966</i>).....	70
Lodräta hästar (<i>Függőleges lovak, 1967</i>).....	71
Flaskpost (<i>Palackposta, 1967</i>).....	72
Vinterlandskap från tåget (<i>Téli táj vonatból, 1969</i>).....	73
Efter uppståndelsen (<i>Föltámadás után, 1972</i>).....	74
Till Noaks ark (<i>Noé bárkája felé, 1973</i>).....	75
Kodály (<i>Kodály, 1974</i>).....	76
Bartók (<i>Bartók, 1974</i>).....	77
Prometheus (<i>Prométheusz, 1974</i>).....	78
Ballad om Oki Asalcsi (<i>Oki Asalcsi balladája, 1982</i>).....	79
Eftermidnattspråk (<i>Éjfél utáni nyelv, 1982</i>).....	81
Längtan efter våren (<i>Tavaszcvarás, 1987</i>).....	83
Stentryck (<i>Könyomat, 1988</i>).....	83

Kätterska telegram till Herr Cogito på andra sidan (<i>Eretnek táviratok Pán Cogitónak odaáttra, 2000</i>).....	85
--	----

Diktaturen

Måsdans (<i>Sirálytánc, 1956</i>).....	91
Pantomim (<i>Pantomim, 1964</i>).....	93
Framför Edens lustgård (<i>Éden kapujában, 1967</i>).....	97
Ostinato (<i>Ostinato 1972</i>).....	98
Utanför huset hela natten (<i>A ház előtt egész éjszaka, 1977</i>).....	99
Dementin (<i>Cáfolat, 1982</i>).....	102
Istället för djupfrysta drömmar (<i>Mélyhűtött álmok helyett, 1983</i>).....	103
Makten (<i>Hatalom, 1983</i>).....	105
Predikaren 1:9 (<i>A prédikátor könyve, 1. részének 9. versére, 1984</i>).....	106
Bokmärke (<i>Könyvjelző, 1984</i>).....	108
Skuggbilden (<i>Árnykép, 1985</i>).....	110
Faraos skrivare (<i>Pergamentekercsekre, 1985</i>).....	111
Rätten till fri samling med parenteser (<i>Gyülekezési szabadság zárójelekkel, 1988</i>).....	115
Ballad (<i>Ballada, 1991</i>).....	116
Kuplett om den röda spårvagnen (<i>Kuplé a Vörös villamosról, 1992</i>).....	118
Resevisa (<i>Útvaló ének, 1995</i>).....	121

Från Amerika

Indiansång (<i>Indián ének, 1982</i>).....	127
Träsnitt (<i>Metszet, 1982</i>).....	128
Mellan floderna (<i>A folyók közt, 1984</i>).....	129
Bagateller från Bogotá (Bogotai bagatellek, 1983).....	133
Romans (<i>Románc, 1983</i>).....	136
Under Södra korset (<i>Dél keresztje alatt, 1983</i>).....	139

Existens

Herrelös hund (<i>Kóbor kutya, 1955</i>).....	143
Drömmaren (<i>Álmodó, 1965</i>)	144
Vid en sextonårig pojkes död (<i>Egy tizenhat éves fiú halálára, 1965</i>).....	145
Apokryfisk sång (<i>Apokrif ének, 1966</i>).....	146
Frågor (<i>Kérdések, 1967</i>)	151
Vasstrå (<i>Nádszál, 1967</i>).....	152
Föremålen (<i>Tárgyak 1967</i>).....	153
Dansande glöd (<i>Táncoló parázs, 1968</i>).....	154
Hästen och ryttaren (<i>Ló és lovas, 1973</i>).....	156
Sumersonett (<i>Sumér szonett 1974</i>).....	157
Rekviem för en skog (<i>Rekviem egy erdőért, 1974</i>).....	158
Kontradikt eller fortsättning (<i>Ellenvers avagy folytatás, 1974</i>).....	159
De kommer till mig (<i>Jönnek hozzám, 1976</i>).....	160
Prolog (<i>Előhang, 1982</i>).....	161
Ordväxling (<i>Szóváltás, 1977</i>).....	162
Aftonsång (<i>Esti dal, 1983</i>).....	162
Jag kan tala om (<i>Elmondhatom, 1983</i>).....	163
Historielektion (<i>Történelemóra, 1985</i>).....	164
Rondo (<i>Rondó, 1985</i>).....	165

Människan och världen

Rök (<i>Füst, 1965</i>).....	169
Relativiteten (<i>Relativitás, 1964</i>).....	170
Ledningar för vatten gas och el... (<i>Villanyhuzalok, víz- es gázcsövek..., 1965</i>).....	171
På terrassen (<i>Teraszon, 1965</i>).....	172
Fortsättning och sonett (<i>Folytatás és szonett, 1965-66</i>).....	175
Fragment (<i>Töredék, 1972</i>).....	176
På vykort från Dachau (<i>Dachaui képeslapokra, 1984</i>).....	177
Vae victis (<i>Vae victis, 1984</i>).....	179

Om (<i>Ha, 1985</i>).....	180
Elektronisk bumerang (<i>Elektronikus bumeráng, 1985</i>).....	181
Rymdbommen (<i>Űrsorompó, 1988</i>).....	182
Gasåldern (<i>Gázkorszak, 2000</i>).....	183

Ars poetica

Drömmen (<i>Álom, 1962</i>).....	187
Dagg på stjärnan (<i>Harmat a csillagon, 1963</i>).....	188
Med plankor täckta fontäner (<i>Bedeszkázott szökőkutak, 1973</i>).....	190
Kort bön på trasigt skepp (<i>Rövid könyörgés kettétört hajón, 1975</i>).....	190
Jag har sett (<i>Láttam én már, 1975</i>).....	191
Tidsfågelskrämma (<i>Időmadárijesztő, 1975</i>).....	192
Kanske finns det något (<i>Volna még, 1976</i>).....	194
Man borde ta bort (<i>El kellene, 1980</i>).....	195
Situationssång (<i>Helyzetdal, 1980</i>).....	196
Kransen (<i>Koszorú, 1983</i>).....	197
Inskrift på kyrkklockan (<i>Harangfölibat, 1986</i>).....	199
Möte (<i>Találkozás, 2000</i>).....	200

Åldrande, död, Gud

På Guds grav (<i>Isten sírján, 1967</i>).....	205
Oföränderlig variation (<i>Változatlan változát, 1976</i>).....	205
Äventyr (<i>Kaland, 1975</i>).....	206
Så kommer jag att dö (<i>Úgy fogok meghalni, 1977</i>).....	207
Bakom Guds rygg (<i>Isten háta mögött, 1985</i>).....	208
En gammal mans sista bön (<i>Egy öreg ember utolsó fohásza, 1988</i>).....	209
Han straffar den han älskar (<i>Azt bünteti kit szeret, 1990</i>).....	209
Så som... (<i>Ahogy, 1994</i>).....	210
Någon går där ovan träden (<i>Valaki jár a fák hegyén, 1994</i>).....	212
Udda höstvisa (<i>Felemás őszi ének, 1995</i>).....	213
På väg mot fjärran (<i>Távolodóban 1996</i>).....	214
Mot slutet (<i>Vége felé, 2003-2004</i>).....	215

Varia

Gullvivor (<i>Sárga kankalin, 1963</i>).....	219
Hästar (<i>Lovak, 1968</i>).....	219
Stenålder (<i>Kőkorszak, 1968</i>).....	220
Det finns trakter (<i>Vannak vidékek, 1974</i>).....	221
För jag är rädd (<i>Mert félek, 1972</i>).....	221
Sedan (<i>Majd, 1974</i>).....	222
Ramsa (<i>Mondóka, 1975</i>).....	222
Tavla (<i>Festmény, 1974</i>).....	223
Vernissage (<i>Verniszás, 1976</i>).....	223
En vimsig visa (<i>Dilidal, 1982</i>).....	224

Haiku

Nageldikter (<i>Körömversek, 1983</i>).....	227
På två naglar (<i>Két körömrre</i>).....	230
<i>Sankt Mikael's månad (Szent Mihály hava) • Svartsjuka (Féltékenység)</i> <i>• Sägs det (Mondják) • Släktskap (Atyafiság) • På väg från teatern</i> <i>(Színházból jövet) • Krönika (Krónika) • Lärodikt (Tanköltemény) •</i> <i>Ödesdikt (Sors-vers)</i>	
På tre naglar (<i>Három körömrre</i>).....	233
Tre haiku på haikutema (<i>Három haiku haiku témára</i>).....	234
Nageldikter på avnagda naglar <i>(Körömversek lerágott körömökre, 2002)</i>	235

Två symfonier

Allhelgonadag i Wien (<i>Halottak napja Bécsben, 1976</i>).....	239
Manen och skallen (<i>Sörény és koponya, 1972-2002</i>).....	255

Barndikter, sagor

Sadelåsen (<i>Nyergestető, 1965</i>).....	275
Den fogliga björnen (<i>Jámbor medve, 1970</i>).....	278
Mattiasdagens marknad (<i>Mátyás-napi vásár, 1971</i>).....	282
Det försvunna sändebudet (<i>Az elveszett követ, 1974</i>).....	286
Tre stolsben (<i>Három szekláb, 1975</i>).....	291
Snidad visa (<i>Faragott versike, 1975</i>).....	293

Djupsnö har nu övertäcktt (<i>Betemettet a nagy hó, 1972</i>).....	294
Sucken (<i>Sóhajtás, 1974</i>).....	294
Skogen är tyst (<i>Hallgat az erdő, 1976</i>).....	295
De flög i väg... (<i>Elszálltak..., 1985</i>).....	298

Fenomenet Kányádi

Essä av Zoltán Veress.....	299
----------------------------	-----